

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Східноєвропейський національний університет імені Лесі
Українки
Кафедра загальної педагогіки та дошкільної освіти

Професор з науково-педагогічної і
навчальної роботи та рекрутації
проф. Івріялок С. В. *С.В.І.*
Протокол № 2 від «16» жовтня 2019 р.

№10416102019

ПРОГРАМА

нормативної навчальної дисципліни
Основи педагогічної майстерності вихователя ДНЗ

підготовки бакалавра
спеціальності 012 Дошкільна освіта
освітньої програми Дошкільна освіта

Луцьк – 2019

Програма навчальної дисципліни «Основи педагогічної майстерності вихователя ДНЗ» підготовки бакалавра, галузі знань 01 Освіта, спеціальності 012 Дошкільна освіта, за освітньою програмою Дошкільна освіта

Розробник: Дурманенко Оксана Леонідівна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти

Рецензент: Чернета С.Ю., кандидат педагогічних наук, доцент кафедри соціальної педагогіки і педагогіки вищої школи

Програма навчальної дисципліни затверджена на засіданні кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти

протокол №2 від 12.09.2019 р.

Завідувачка кафедри: (Семенов О.С.)

Програма навчальної дисципліни схвалена науково-методичною комісією факультету педагогічної освіти та соціальної роботи

протокол № 1 від 18. 09.2019 р.

Голова науково-методичної комісії факультету педагогічної освіти та соціальної роботи (Антонюк В.З.)

Програма навчальної дисципліни схвалена науково-методичною радою Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Характеристика навчальної дисципліни подається згідно навчального плану спеціальності і представляється у вигляді таблиці 1 (для денної форма навчання), таблиці 2 (для заочної форми навчання).

Таблиця 1

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
Денна форма навчання	01 Освіта	Нормативна
	012 Дошкільна освіта	
Кількість годин/кредитів: 150/5	Освітня програма: <i>Дошкільна освіта</i>	Рік навчання 2
		Семестр 4-ий
		Лекції 30 год.
ІНДЗ: є	Освітній ступінь: <i>бакалавр</i>	Практичні 30 год.
		Самостійна робота 80 год.
		Консультації – 10 год.
		Форма контролю: екзамен

Таблиця 2

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
Заочна форма навчання	01 Освіта	Нормативна
	012 Дошкільна освіта	
Кількість годин/кредитів: 120/4	Освітня програма: <i>дошкільна освіта</i>	Рік навчання 2
		Семестр 4-ий
		Лекції 10 год.
ІНДЗ:є	Освітній ступінь: <i>бакалавр</i>	Практичні 10 год.
		Самостійна робота 86 год.
		Консультації – 14 год.
		Форма контролю: екзамен

2. АНОТАЦІЯ КУРСУ:

Програма навчальної дисципліни «**Основи педагогічної майстерності вихователя ДНЗ**» складена відповідно до освітньо-професійної підготовки бакалаврів спеціальності «Дошкільна освіта».

Сучасні наукові дослідження значну увагу приділяють вивченню інтеграційних процесів, пошуку ефективних шляхів та умов створення інтегративних навчальних дисциплін. Одним з них є «**Основи педагогічної майстерності вихователя ДНЗ**». Цей курс спрямований на забезпечення цілісної професійної підготовки на процесуальному і результативному рівнях. Курс дає можливість поставити у центр уваги особистість студента, але не тільки у суто психологічному плані, а й у безпосередньому зв'язку із змістом майбутньої професійної діяльності. У змісті педагогічної майстерності саме особистість вихователя розглядається як основний чинник впливу на розвиток дитини. Наповнення індивідуальних особливостей студентів професійними знаннями і змістом, ознайомлення майбутніх вихователів із своєю індивідуальністю в її професійній проекції дозволяє розв'язати ряд важливих проблем: осмислення своїх недоліків і розробка компенсаторних прийомів; виявлення індивідуальних переваг і відпрацювання власного стилю діяльності; складання і реалізація програми професійного розвитку й саморозвитку.

Мета курсу: формування у майбутніх вихователів потреб професійно розвиватися, саморозвиватися і самовдосконалюватися; максимально повно проявляти свій індивідуальний потенціал, творчо його самореалізовувати у професійній діяльності з метою забезпечення високого кінцевого результату в аспекті створення аналогічних умов для прояву індивідуальності дітей, їхньої самореалізації у навчально-виховній діяльності.

3. КОМПЕТЕНЦІЇ

До кінця навчання студенти будуть компетентними у таких питаннях:

знатимуть:

- сучасні особливості педагогічної діяльності відповідно до нових стандартів освіти;
- структурні компоненти і характерні особливості педагогічної майстерності вихователя;
- джерела педагогічної майстерності і шляхи її вдосконалення;
- особливості професійної етики і педагогічного такту;
- професійні компетентності вихователя;
- структурні компоненти педагогічної техніки;
- функції мови та вимоги до мовленнєвої діяльності вихователя;
- особливості педагогічного спілкування;
- функції, стилі, основні закономірності спілкування;
- складові невербальної поведінки педагога;
- типи, структуру, динаміку конфліктів у педагогічних ситуаціях, шляхи їх розв'язання.

вмітимуть :

- застосовувати провідні положення документів та нормативних актів про освіту;
- використовувати складові педагогічної техніки у професійній діяльності;
- встановлювати суб'єкт – суб'єктну взаємодію на основі партнерства та довіри між дитиною, вихователем та батьками;
- володіти культурою мовлення та професійно-педагогічного спілкування;
- застосовувати засоби невербального спілкування (жестикуляції, вияву міміки, вибору пози);
- володіти методами і прийомами словесного впливу, емоційної та вольової саморегуляції;
- виступати перед дітьми, вести діалог, монолог;
- оцінювати власний рівень професійної підготовки;
- прогнозувати результати своєї діяльності та шляхи вдосконалення;
- моделювати педагогічно доцільне розв'язання педагогічної задачі;
- аналізувати власну діяльність з погляду її педагогічної доцільності;
- аналізувати педагогічні конфлікти, добирати ефективні шляхи їх розв'язання.

4. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Структура навчальної дисципліни представляється у вигляді таблиці 3 і 4.

Таблиця 3

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин				
	Усього	у тому числі			
		Лек.	Практ.	Конс.	Сам. роб.
1	2	3	4	5	6
Змістовий модуль 1. Основи педагогічної діяльності та педагогічної культури					
Тема 1. Майстерність професійної діяльності педагога	10	2	2	-	6
Тема 2. Педагогічна майстерність та її елементи	11	2	2	1	6
Тема 3. Професійні якості та педагогічна культура вихователя	11	2	2	1	6
Тема 4. Педагогічний такт і педагогічна етика вихователя	11	2	2	1	6
Тема 5. Педагогічна техніка вихователя	11	2	2	1	6
Разом за змістовим модулем 1	54	10	10	4	30
Змістовий модуль 2. Педагогічна майстерність вихователя ЗДО					
Тема 6. Педагогічна майстерність у професійній діяльності вихователя	12	2	2	1	7
Тема 7. Професійні знання, здібності – основа становлення педагогічної майстерності вихователя	13	2	2	1	8
Тема 8. Мовлення вихователя як засіб педагогічної праці	12	2	2	1	7
Тема 9. Майстерність педагогічного спілкування	12	2	2	1	7

Тема 10.Педагогічна майстерність як показник професіоналізму вихователя.	15	4	4	-	7
Тема 11.Майстерність вихователя в організації навчально- виховного процесу в закладі дошкільної освіти.	16	4	4	1	7
Тема 12.Підготовка майбутніх вихо вателів у вищому навчальному закладі.	16	4	4	1	7
Разом за змістовим модулем 2	96	20	20	6	50
Усього годин	150	30	30	10	80

Таблиця 4

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин				
	Усього	у тому числі			
		Лек.	Практ.	Конс.	Сам. роб.
1	2	3	4	5	6
Змістовий модуль 1. Основи педагогічної діяльності та педагогічної культури					
Тема 1. Педагогічна майстерність та її елементи	23	2	2	3	16
Тема 2. Педагогічний такт і педагогічна етика вихователя	23	2	2	3	16
Тема 3. Педагогічна техніка вихователя	23	2	2	3	16
Разом за змістовим модулем 1	69	6	6	9	48
Змістовий модуль 2. Педагогічна майстерність вихователя ЗДО					
Тема 4. Педагогічна майстерність у професійній діяльності вихователя	26	2	2	3	19
Тема 5. Педагогічна майстерність як	25	2	2	2	19

показник професіоналізму вихователя.					
Разом за змістовим модулем 2	51	4	4	5	38
Усього годин	120	10	10	14	86

5. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ОПРАЦЮВАННЯ

1. Випишіть із праць Я.А.Коменського, К.Д.Ушинського, В.О.Сухомлинського міркування про педагогічну майстерність вихователя, про місце і роль вихователя в суспільстві, його якості, вміння.

2. Проаналізуйте вплив особистості вихователя на становлення вас як особистості. Викладіть свої думки у творчій роботі на одну із запланованих тем: “Вихователь у моєму житті”, “Мій ідеал вихователя”, “Я і моя професія”, «Професійний портрет сучасного вихователя».

3. Виберіть з педагогічної поеми А.С.Макаренка ситуацію, яка на Ваш погляд, найбільш виявила педагогічну майстерність видатного педагога (конспект).

4. Складіть словник термінології з педагогічної майстерності. Сформулюйте власне педагогічне кредо, використовуючи такий зачин: «Для мене як вихователя найголовніше буде...».

5. Підберіть вправи на формування вміння керувати своїм емоційним станом та поведінкою (таблиця).

6. Проаналізуйте думки дослідників-дидактів щодо проблеми підготовки вихователя до заняття (М.І.Махмутов, І.Я.Лернер, М.М.Скаткін, М.М.Шахмаєв).

7. Засоби керування психологічним станом (музикотерапія, бібліотерапія, працетерапія, імітаційна гра), можливості використання їх у професійному самовдосконаленні вихователя.

6. ВИДИ (ФОРМИ) ІНДИВІДУАЛЬНИХ НАУКОВО-ДОСЛІДНИХ ЗАВДАНЬ (ІНДЗ)

Кожен студент повинен виконати індивідуальне завдання дослідницького характеру, зміст якого має відображати обізнаність з проблемою дослідження і власну позицію студента.

На основі аналізу науково-методичної, педагогічної літератури та періодичних видань студенти мають написати за індивідуальною темою та оформити реферат або презентацію за такими вимогами:

- а) титульна сторінка;
- б) план;
- в) вступ;
- г) зміст реферату згідно пунктів плану;
- д) висновки;
- е) список використаних джерел.

Об'єм реферату має складати 12–15 сторінок друкованого тексту або 15 презентаційних слайдів.

Студент повинен підготуватись і здійснити захист роботи.

Тематика індивідуальних науково-дослідних завдань:

1. Проблема професійного управління педагогічною діяльністю у творчій спадщині А.С. Макаренка.
2. Педагогічна майстерність як система, у педагогічній діяльності А.С. Макаренка.
3. А.С. Макаренко про необхідність оволодіння педагогічною технікою.
4. А.С. Макаренко про діяльність у розв'язанні педагогічних ситуацій.
5. А.С. Макаренко про акторську майстерність в роботі педагога.
6. Феномен педагогічної майстерності у сучасній психолого-педагогічній науці.
7. Мотивація професійної діяльності сучасного педагога.
8. Професійне самовиховання: сутність, шляхи і способи реалізації.
9. Педагогічний імідж як інструмент розв'язання професійних завдань.
10. Особливості професійного іміджу А. С. Макаренка.
11. Елементи театральної педагогіки у педагогічному досвіді А.С. Макаренка.
12. Особливості педагогічної та акторської дії.
13. Професійно-значущі якості педагога в організації ефективної взаємодії з дітьми.
14. Особливості професійного мислення педагога.
15. Шляхи розвитку педагогічної спостережливості.
16. Техніка мовлення як засіб розв'язання педагогічних завдань.
17. Природа педагогічного таланту.
18. Засоби керування психічним самопочуттям.
19. Особливості педагогічної рефлексії.
20. Професійна компетентність вихователя.
21. Критерії педагогічної майстерності сучасного вихователя.
22. Гуманістична спрямованість педагогічної взаємодії.
23. Педагогічне спілкування як діалог.

24. Порівняльна характеристика стилів спілкування педагогів.
25. Професійний ідеал взаємодії в спадщині видатних педагогів.
26. Майстерність А.С. Макаренка у використанні прийомів педагогічного впливу на вихованців.
27. Гуманістична спрямованість особистості педагога в оцінці В.О. Сухомлинського.
28. Використання елементів театральної педагогіки К.С. Станіславського у педагогічній взаємодії.
29. Способи саморегуляції педагога в професійному спілкуванні.
30. Дослідження домінуючих стилів спілкування вихователів.

7. РОЗПОДІЛ БАЛІВ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Таблиця 5

Поточний контроль (макс = 40 балів)												Модульний контроль (макс = 60 балів)		Загальна кількість балів	
Модуль 1												Модуль 2	Модуль 3		
Змістовий модуль 1					Змістовий модуль 2							ІНДЗ	МКР № 1	МКР № 2	
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12				
2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	3	3	4	4	6	30	30	100

Таблиця 6

Поточний контроль (макс = 40 балів)					Модульний контроль (макс = 60 балів)		Загальна кількість балів
Модуль 1					Модуль 2	Модуль 3	
Змістовий модуль 1			Змістовий модуль 2		ІНДЗ	МКР № 1	МКР № 2
T1	T2	T3	T4	T5			

6	6	6	6	6	10	30	30	100
---	---	---	---	---	----	----	----	-----

Критерії оцінювання

90-100 балів («відмінно»). Глибоке оволодіння вузловими питаннями з теми. Системне, усвідомлене використання даної інформації. Встановлення причинно-наслідкових зв'язків між окремими змістовими блоками. Вільна орієнтація і використання необхідного категоріально-понятійного апарату при розкритті проблеми. Мова чітка і логічна. Здатність до аналітико-узагальнювального викладу питання, вміння чітко формулювати висновки і пропозиції щодо суті проблеми.

82-89; 75-81 балів («добре»). В цілому цілісне, усвідомлене оволодіння матеріалом. В окремих випадках рівень засвоєння інформації недостатній. Аргументованість, логічність і взаємозв'язок у викладі матеріалу дещо занижені. Відчуваються труднощі при відповідях на питання, у формулюванні узагальнень і висновків.

67-74; 60-66 балів («задовільно»). Фрагментарне, несистемне відтворення інформації. Наводяться лише окремі складові питання, без необхідного усвідомлення і взаємозв'язку.

1-59 балів («незадовільно»). Студент не володіє необхідним категоріально-понятійним апаратом. Робить безуспішні спроби висвітлення питання на репродуктивному, механічному рівні. Не розуміє суті питання.

Шкала оцінювання

Таблиця 7

Оцінка в балах за всі види навчальної діяльності	Оцінка	
	для екзамену	для заліку
90 – 100	Відмінно	Зараховано
82 – 89	Дуже добре	
75 - 81	Добре	
67 -74	Задовільно	
60 - 66	Достатньо	
1 – 59	Незадовільно	Незараховано (з можливістю повторного складання)

8. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Загородняя Л.П., Тітаренко С.А. Педагогічна майстерність вихователя дошкільного закладу. – Суми: Університетська книга. - 2010.
2. Педагогічна майстерність: Тексти \ За ред. І.Я. Зязюна. – Полтава, 2001.
3. Зязюн І.А. Педагогічна майстерність. – Київ. - 2008.
4. Зязюн І.А. Педагогічна майстерність (Хрестоматія). – Київ. - 2008.
5. Зязюн І. А. Краса педагогічної дії / І. А. Зязюн, Г. М. Сагач. - К. : УРІМБ, 1997. - 302
6. Кан-Калик В. А. Учителю о педагогическом общении / В. А. Кан-Калик. - М. : Просвещение, 1987. - 190 с.
7. Капська А.І. Виразне читання. – К.: Вища школа, 1990.
8. Карнегі Д. Як вирабатувати впевненість в собі і впливати на людей, виступаючи публічно / Д. Карнегі. — К. : Глобус, 1995. - 185 с.
9. Карпенчук С. Г. Теорія і методика виховання / С. Г. Карпенчук - К.: Вища школа, 1997. - 304 с.
10. Леви В. Л. Искусство быть собой / В. Л. Леви. - Луганск : Глобус, 2000. - 254 с.
11. Леонтьев А. А. Педагогическое общение / А. А. Леонтьев - М. : Знание, 1979. - 46 с.
12. Луценко І. Педагогічний стиль мовлення / І. Луценко // Дошкільне виховання. - 2000. - № 1. - С. 9-10.
13. Люблинская А. А. Современный воспитатель. Какой он? / А.А. Люблинская, С. Е. Кулачковская. - К. : Знание, 1981. - 64 с.
14. Макаренко А.С. Деякі висновки з мого педагогічного досвіду // Твори: В 7 т. – К., 1954.
15. Мацько Л. Риторика: предмет, основні поняття, різділі / Любов Мацько // Дивослово. - 2001. - № 12. - С. 28-32.
16. Мацюк В.Я. Цікавішої професії не знаю: Нариси про вчителів. – К.: Рад. школа, 1998.
17. Методичні аспекти реалізації базової програми розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі» / [О. Л. Кононко, З. П. Плохій та ін.] - К. : Світич, 2009. - 208 с.
18. Островская Л. Ф. Педагогические ситуации в семейном воспитании дошкольников / Л. Ф. Островская. - М. : Просвещение, 1990. - 160 с.
19. Поніманська Т. І. Підготовка педагогічних кадрів для системи дошкільної освіти / Т. І. Поніманська (Дошкільна педагогіка). - К., 2004. - 456 с.
20. Психогимнастика в тренінгу / под ред. Н.Ю. Хрящевой. - СПб.: Ювента, 1999. - 256 с.
21. Рубинштейн С.Л. Эмоции и деятельность // Психология эмоций. Тексты. – М., 1998.
22. Учителю о педагогической технике / [под ред. Л. И. Рувинского]. - М. : Педагогика, 1987. - 160 с.

23. Станиславский К.С. Моя жизнь в искусстве: работа актера над собой //Собр. соч. в 5 т. – М., 1954. – Т. 1-3.
24. Сухомлинский В. А. Сто советов учителю // Избр. пр. в 5-ти т.] / В. А. Сухомлинский. - К., 1979. - Т. 2.
25. Тищук Л. І. Творчість як умова особистісного розвитку і підвищення рівня професійної майстерності педагога дошкільного навчального закладу / Л. І. Тищук // Обдарована дитина. - 2008. - № 6. - С.19-25.
26. Хрестоматія з педагогічної майстерності. /За ред. І.А. Зязюна. – К.: Вища школа, 2008.

9. ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ЕКЗАМЕНУ

1. Вихователь дітей дошкільного віку у сучасному суспільстві, рівень його професійної діяльності.
2. Педагогічна техніка як складова педагогічної майстерності вихователя.
3. Педагогічна діяльність і майстерність вихователя ЗДО.
4. Майстерність педагогічної взаємодії вихователя у навчально-виховному процесі закладу дошкільної освіти.
5. Мовлення вихователя як засіб педагогічної праці.
6. Майстерність педагогічного спілкування.
7. Стилї ставлення вихователя до вихованців та стилї педагогічного спілкування.
8. Взаємозв'язок педагогічної та театральної діяльності.
9. Розвиток пам'яті, уваги й уяви вихователя.
10. Техніка вербальної взаємодії вихователя.
11. Техніка невербальної взаємодії вихователя.
12. Професійне спілкування вихователя.
13. Технологія організації педагогічної взаємодії у процесі індивідуальної бесіди.
14. Майстерність вихователя в організації навчально-виховного процесу в закладі дошкільної освіти.
15. Підготовка майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти у вищому навчальному закладі.
16. Вивчення передового педагогічного досвіду – шлях до педагогічної майстерності.
17. Майстерність вихователя-промовця.
18. Розвиток комунікативних умінь вихователя ЗДО.
19. Методи педагогічного впливу у навчально-виховному процесі ЗДО.
20. Етика взаємин вихователя з батьками вихованців і колегами.

21. Конфлікти в професійній діяльності вихователя.
22. Професійне самовдосконалення майбутнього вихователя ЗДО. Конкурс педагогічної майстерності.
23. Портрет сучасного вихователя закладу дошкільної освіти.
24. Характеристика професійних функцій вихователя.
25. Психолого-педагогічні вимоги до особистості сучасного вихователя.
26. Педагогічна техніка як складова педагогічної майстерності вихователя.
27. Елементи театральної педагогіки в професійній діяльності вихователя.
28. Роль вихователя у формуванні особистості дошкільника.
29. Вимоги до вихователя.
30. Характеристика професійних функцій вихователя.
31. Специфіка професійної діяльності вихователя ЗДО.
32. Визначення сутності педагогічної майстерності вихователя.
33. Характеристика структурних компонентів педагогічної майстерності вихователя дошкільного закладу:
- а) гуманістична спрямованість;
  - б) професійні знання;
  - в) педагогічні здібності;
  - г) педагогічна техніка.
34. Характеристика вмінь взаємодії педагога з вихованцями, їх батьками та колегами:
- а) психолого-педагогічних;
  - б) фахово-методичних;
  - в) спеціальних;
  - г) творчих.
35. Уміння вихователя вдосконалювати власну педагогічну техніку:
- а) аналітичні;
  - б) гностичні;
  - в) проєктивно-конструктивні;
  - г) організаційно-спонукальні.
36. Комунікативні характеристики професійного мовлення вихователя.
37. Функції мовлення вихователя у взаємодії з дітьми.
38. Умови ефективності і шляхи вдосконалення професійного мовлення вихователя.
39. Професійно-педагогічне спілкування, його сутність, структура, функції, види.

40. Психолого-педагогічні умови майстерності взаємодії в педагогічному спілкуванні.
41. Стилі ставлення вихователя до вихованців та стилі педагогічного спілкування
42. Умови ефективного педагогічного спілкування.
43. Риторична культура вихователя закладу дошкільної освіти.
44. Взаємозв'язок педагогічної та театральної діяльності.
45. Педагогічна та акторська дія.
46. Спільне і відмінне в професійній діяльності актора і вихователя.
47. Місце і роль лялькового театру у навчально-виховному процесі закладу дошкільної освіти.
48. Майстерність вихователя в організації навчально-виховного процесу в закладі дошкільної освіти.
49. Підготовка майбутніх вихователів у вищому навчальному закладі.
50. Інтерактивні технології навчання у фаховій підготовці і професійній діяльності вихователя.
51. Вивчення передового педагогічного досвіду – шлях до педагогічної майстерності.
52. Науково-методичні положення процесу вивчення і узагальнення передового педагогічного досвіду.
53. Діагностика психологічної готовності студентів до опанування нового в професійній діяльності.